

SVEA HOVRÄTT

FÖRFATTARE

Maria Östling
Hovrättsassessor
Svea hovrätt

Undersökning av ändringsfrekvensen i brottmål i Svea hovrätt under perioden 1 januari – 30 april 2015

Innehåll

Innehåll	2
1 Bakgrund och syfte.....	3
2 Metod och underlag	3
3 Definition av begreppet ändring	4
4 Resultaten av undersökningen	5
4.1 Ändringsfrekvens	5
4.1.1 Totalt för Svea hovrätt.....	5
4.1.2 Svea hovrätts avdelningar	5
4.1.3 Underrätterna	6
4.1.4 Ändringsfrekvens för olika typer av brott.....	7
4.1.5 Ändringsfrekvens utifrån vilken påföljd som dömts ut vid tingsrätten	8
4.1.6 Ändringsfrekvens när domen överklagats endast i påföljdsdelen	8
4.1.7 Ändringsfrekvens fördelad efter vem som överklagat.....	9
4.2 Hovrättens ändringar	9
4.2.1 Olika typer av ändringar	9
4.2.2 Domar som har ändrats helt i skuldfrågan	10
4.2.3 Olika ändringar i påföljdsdelen.....	11
4.2.4 Skäl för ändringar	12
4.2.4.1 Särskilt om annan bevisvärdering som skäl för ändring	14
5 Ändringsfrekvens om beslut att inte meddela prövningstillstånd räknas med	14
6 Jämförelse med statistik i VERA	14
7 Några sammanfattande slutsatser	15

1 Bakgrund och syfte

I januari 2011 färdigställdes en målundersökning av ändringsfrekvensen i brottmål för perioden den 1 juli – 31 december 2010. Undersökningen syftade till att närmare granska ändringsfrekvensen i brottmål som avgjorts av Svea hovrätt genom materiell prövning och få en tydligare uppfattning i frågor som rör hovrättens överprövning av tingsrätternas domar, t.ex. hur stor andel som ändras, vad som ändras och skälen till ändring. I VERA (domstolarnas målhanteringsprogram) registreras samtliga brottmålsdomar i hovrätten som fastställda eller ändrade i samband med att de expedieras och det framgår inte av statistiken i VERA vad som ryms inom dessa registrerade ändringar. Undersökningen genomfördes av hovrättsassessorn Rebecca Appelgren och omfattade en granskning av 1 377 domar.

Den nu aktuella undersökningen har samma syfte som 2011 års undersökning och utgår från i huvudsak samma undersökningskriterier. Denna undersökning omfattar dessutom en granskning av domar som i hovrätten har ändrats helt i skuldfrågan och en närmare granskning av domar som har ändrats pga. annan bevisvärdering.

Denna undersökning har genomförts av hovrättsassessorn Maria Östling.

2 Metod och underlag

En genomgång har skett av samtliga Svea hovrätts brottmålsdomar under perioden den 1 januari – 30 april 2015. Därefter har uppgifterna utifrån vissa i förväg fastställda variabler förts in i Excel och sedan sammanställts. Rapporten utgör, liksom den tidigare, en ren redovisning av undersökningsresultaten och har begränsade analytiska inslag.

Brottmål som avskrivits, avvisats eller återförvisats till tingsrätt har inte undersökts. Inte heller har mål där hovrätten beslutat att inte meddela prövningstillstånd ingått i undersökningsmaterialet (dock innehåller rapporten under rubrik 5 ett avsnitt där beslut att inte meddela prövningstillstånd har räknats med vid fastställande av ändringsfrekvensen). Mål där hovrätten varit första instans, mål som i tingsrätten endast rört frågor om beslag samt mål där hovrätten har ändrat egna tidigare avgöranden efter beviljad resning har inte heller tagits med i undersökningen.

Varje tilltalad har redovisats som en egen post vilket gör att antalet poster i undersökningsmaterialet inte överensstämmer med antalet avgjorda mål. I undersökningen används därför fortsättningsvis termerna ”mål”, ”brottmål” och ”dom” synonymt med en post i databasen, dvs. varje tilltalad behandlas för sig.

Resultaten i den nuvarande undersökningen och den tidigare kan skilja sig åt dels pga. andra definitioner (som framgår nedan), dels pga. att delar av undersök-

ningarna grundar sig på egna bedömningar (främst gäller detta tolkningar av domskälen). I den mån nuvarande rapport avviker från den tidigare i något väsentligt avseende anges det så långt möjligt särskilt.

Det sammanlagda antalet domar som undersökts uppgår till 932.

Samtliga procentandelar har avrundats till närmaste heltal.

Närmare redogörelser för begrepp och tillvägagångssätt följer under respektive avsnitt nedan.

Det bör framhållas att undersökningen inte vilar på vetenskaplig grund och att de resultat som erhållits inte är statistiskt säkerställda. Vidare bör ha i åtanke att det material som undersökts varit begränsat till en period om fyra månader.

3 Definition av begreppet ändring

Centralt i undersökningen har varit att definiera innebörden av begreppet ändring. I undersökningen har domslutet varit utgångspunkten och enbart sådana ändringar som framgått där har beaktats.

I de fall hovrätten, till skillnad från tingsrätten, dömt respektive inte dömt för någon del i en gärningsbeskrivning (t.ex. ett slag eller en spark) utan att det framgår av domslutet utan endast av skälen, har detta inte bedömts som en ändring. I de fall dessa ändringar fått genomslag genom att påföljden ändrats har domen däremot registrerats som en ändring, dock endast i påföljdsdelen.

I de fall hovrätten endast preciserat ett domslut på det sättet att man även tillämpat ett visst lagrum, t.ex. 34 kap. 1 § eller 3 § andra stycket brottsbalken, utan att det påverkat påföljden, har detta bedömts som en fastställd dom. I nuvarande undersökning har detta förhållningssätt även tillämpats då hovrätten endast har ändrat en viss tidpunkt under vilken ett eller flera brott har begåtts, dock inte vad gäller perdurerande brott eller fridskränkingsbrott. På samma sätt har exempelvis fall där hovrätten dömt för våldtäkt enligt 6 kap 1 § brottsbalken första stycket istället för andra stycket betraktas som en fastställd dom om det inte har haft någon inverkan på påföljden.

De domar där hovrätten samtidigt har prövat två underrättsdomar avseende en tilltalad och dömt ut en gemensam påföljd har i den nuvarande undersökningen redovisats som två prövade tingsrättsdomar. En bedömning har då gjorts från fall till fall av om hovrätten gjort någon annan bedömning av straffvärdet eller påföljdsvalet för de aktuella brotten än tingsrätten gjort i respektive dom. Detta skiljer sig från den tidigare undersökningen.

4 Resultaten av undersökningen

4.1 Ändringsfrekvens

4.1.1 Totalt för Svea hovrätt

Totalt, med beaktande av ovan nämnda avgränsningar, har hovrätten avgjort 932 brottmål genom dom eller deldom under den aktuella perioden. Av dessa fastställdes tingsrätternas domar i 522 mål och i 410 mål gjordes någon form av ändring. Detta motsvarar en fastställandefrekvens om 56 procent och en ändringsfrekvens om 44 procent totalt för Svea hovrätt. I 2011 års undersökning låg fastställandefrekvensen på 53 procent och ändringsfrekvensen på 47 procent för den period som undersöktes då.

	Totalt avgjorda brottmålsdomar	Fastställda	Ändrade
Antal	932	522	410
Andel	100 %	56 %	44 %

4.1.2 Svea hovrätts avdelningar

Ändringsfrekvensen för varje avdelning i hovrätten har granskats, med följande resultat.

	Totalt antal avgjorda domar	Antal fastställda domar	Antal ändrade domar	Andel fastställda domar	Andel ändrade domar
Avd 1	153	70	83	46 %	54 %
Avd 2	2	1	1	-	-
Avd 3	177	110	67	62 %	38 %
Avd 4	146	76	70	52 %	48 %
Avd 5	153	93	60	61 %	39 %
Avd 6	3	2	1	-	-
Avd 7	155	87	68	56 %	44 %
Avd 8	143	83	60	58 %	42 %
Sammanlagt	932	522	410	56 %	44 %

Resultaten visar att under den aktuella perioden hade avdelning 1 högst ändringsfrekvens med 54 %. Övriga avdelningar fastställde tingsrättsdomarna i större utsträckning än de ändrade. Avdelning 4 hade en ändringsfrekvens om 48 %, följd av avdelning 7 (44 %), avdelning 8 (42 %), avdelning 5 (39 %) och avdelning 3 (38 %).

Det finns anledning att betona att de iakttagna skillnaderna måste bedömas med försiktighet. Exempelvis kan ett mål med många tilltalade där alla bedömts på samma sätt få ett tydligt genomslag i statistiken.

I jämförelse med 2011 års undersökning kan konstateras att det inte är samma avdelningar som uppvisar de högsta respektive lägsta ändringsfrekvenserna under de undersökta perioderna.

4.1.3 Underrätterna

Ändringsfrekvensen har även granskats utifrån ett underrättsperspektiv.

	Totalt antal överprövade domar	Antal fastställda domar	Antal ändrade domar	Andel fastställda domar	Andel ändrade domar
Attunda	100	59	41	59 %	41 %
Eskilstuna	34	17	17	50 %	50 %
Falu	53	26	27	49 %	51 %
Gotlands	19	7	12	37 %	63 %
Mora	15	9	6	60 %	40 %
Nacka	29	17	12	59 %	41 %
Norrtälje	9	6	3	67 %	33 %
Nyköpings	37	21	16	57 %	43 %
Solna	101	48	53	48 %	52 %
Stockholms	172	107	65	62 %	38 %
Södertälje	43	26	17	60 %	40 %
Södertörns	167	101	66	60 %	40 %
Uppsala	103	55	48	53 %	47 %
Västmanlands	50	23	27	46 %	54 %
Sammanlagt	932	522	410	56 %	44 %

Störst andel fastställda brottmålsdomar under den aktuella perioden hade alltså Norrtälje tingsrätt (67 %), följd av Stockholms tingsrätt (62 %) och därefter Mora, Södertälje samt Södertörns tingsrätter (samtliga 60 %).

De tingsrätter som hade lägst andel fastställda brottmålsdomar under perioden var Gotlands tingsrätt (37 %), följd av Västmanlands (46 %) och Solna tingsrätter (48 %).

Man bör när man tolkar ovanstående siffror, utöver vad som angetts ovan under rubriken 4.1.2, vara medveten om att det för vissa tingsrätter rör sig om förhållandevis få domar. Också dessa siffror bör därför tolkas med försiktighet.

I jämförelse med 2011 års undersökning kan konstateras att det inte är samma tingsrätter som uppvisar de högsta respektive lägsta ändringsfrekvenserna under de undersökta perioderna.

4.1.4 Ändringsfrekvens för olika typer av brott

Nedan anges ändringsfrekvensen för några olika brottskategorier. I denna undersökning redovisas bara antalet domar som omfattar denna brottstyp där hovrätten prövat *skuldfrågan*. Detta eftersom en ändring i påföljdsdelen i en dom som omfattar en viss brottstyp inte behöver ha något med den brottstypen att göra och det inom ramen för denna undersökning inte har varit möjligt att göra en djupare granskning i detta avseende. Denna distinktion gjordes inte i den tidigare undersökningen.

Med en ändrad respektive fastställd dom avses i denna del en dom där hovrätten gjort en prövning av skuldfrågan beträffande denna brottstyp. Granskningen tar alltså inte sikte på *antal brott* av denna typ som har ändrats. Om flera brott av en viss brottstyp har fastställts eller ändrats i samma dom har det endast redovisats som en ändrad eller fastställd dom avseende den brottstypen.

Nuvarande undersökning har utgått från samma urval av brottstyper som den tidigare undersökningen. Den avser alltså endast ett urval av alla de brottstyper som förekommer i hovrätten. I samtliga kategorier har inräknats försöks- och förberedelsebrott samt medverkan.

Det bör beträffande kategorin trafikförseelser påpekas att denna brottstyp har prövats efter att prövningstillstånd först meddelats.

	Totalt antal domar överprövade (i skuld)	Antal fastställda domar	Antal ändrade domar	Andel fastställda domar	Andel ändrade domar
Mord och dråp	17	13	4	76 %	24 %
Misshandel (inkl. grov misshandel)	231	181	50	78 %	22 %
Fridskränkningarsbrott enligt 4 kap. 4 § a BrB	20	13	7	65 %	35 %
Brott enligt 6 kap. BrB (sexualbrott)	59	41	18	69 %	31 %
Stöld (inkl. grov stöld)	73	61	12	84 %	16 %
Rån (inkl. grovt rån)	36	28	8	78 %	22 %
Bedrägeri (inkl. grovt brott samt bidragsbrott)	43	32	11	74 %	26 %
Bokföringsbrott och skattebrott (inkl. grovt brott)	25	19	6	76 %	24 %
Brott enligt trafikbrottslagen (1951:649)	56	44	12	79 %	21 %
Trafikförseelser	9	3	6	33 %	67 %
Brott enligt narkotikastrafflagen (1968:64)	83	53	30	64 %	36 %

4.1.5 Ändringsfrekvens utifrån vilken påföljd som dömts ut vid tingsrätten

I nedanstående tabell redovisas vilka påföljder som dömts ut i tingsrätten i de mål hovrätten haft att överpröva samt ändringsfrekvensen beroende på vilken påföljd som dömts ut vid tingsrätten.

	Totalt antal överprövade domar	Antal fastställda domar	Antal ändrade domar	Andel fastställda domar	Andel ändrade domar
Ogillat vid tingsrätten	88	37	51	42 %	58 %
Penningböter	6	2	4	33 %	67 %
Dagsböter	55	20	35	36 %	64 %
Villkorlig dom	180	112	68	62 %	38 %
Skyddstillsyn	62	39	23	63 %	37 %
Fängelse	468	269	199	57 %	43 %
28:3-fängelse	5	1	4	20 %	80 %
Rättspsykiatrisk vård	10	8	2	80 %	20 %
Ungdomstjänst	16	11	5	69 %	31 %
Ungdomsvård	19	9	10	47 %	53 %
Sluten ungdomsvård	4	2	2	50 %	50 %
Övrigt	19	12	7	63 %	37 %
Sammanlagt hovrätten	932	522	410	56 %	44 %

När en tidigare påföljd fått omfatta den nya brottsligheten har den tidigare påföljden redovisats.

I de fall när en del av ett åtal har ogillats och domen endast har överklagats av åklagaren och/eller målsäganden i den delen har den av tingsrätten utdömda påföljden redovisats, trots att en ändring i ett sådant fall inte behöver betyda att hovrätten har gjort någon annan bedömning än tingsrätten gjort ifråga om den utdömda påföljden.

Kategorin ”övrigt” omfattar domar som endast avser frågor om utvisning, förverkande och företagsbot. I de fall en påföljd dömts ut vid sidan av dessa har domen endast redovisats som ändrad eller fastställd i den aktuella påföljden.

Domar där ungdomsvård har dömts ut tillsammans med ungdomstjänst har endast redovisats i kategorin ”ungdomsvård”.

4.1.6 Ändringsfrekvens när domen överklagats endast i påföljdsdelen

Av *samtliga* överprövade mål var 16 procent (153 mål av 932) överklagade endast i påföljdsdelen (inkl. domar som överklagats i påföljdsdelen tillsammans

med t.ex. skadeståndsskyldighet eller återbetalning av försvararkostnader).

Av de *fastställda* domarna var denna andel 17 procent (91 mål av 522) och vad gäller de *ändrade* domarna var motsvarande siffra 15 procent (62 mål av 410), vilket alltså motsvarar en ändringsfrekvens om 41 procent i denna grupp (62 mål av 153). Av de ändrade domarna var endast fyra ändrade enbart beträffande annat än påföljd.

4.1.7 Ändringsfrekvens fördelad efter vem som överklagat

Av *samtliga* överprövade mål var 66 procent (613 mål) överklagade endast av den tilltalade (inklusive domar där även tilltalads vårdnadshavare överklagat skadeståndsskyldighet), 15 procent (144 mål) endast av åklagaren eller av åklagaren och målsäganden, 14 procent (131 mål) av både tilltalad och åklagaren/åklagaren och målsäganden och 5 procent (42 mål) av tilltalad och målsäganden. I två fall hade endast målsäganden överklagat.

Av de *fastställda* domarna var 75 procent (394 mål) överklagade endast av den tilltalade (inkl. domar där även tilltalads vårdnadshavare överklagat skadeståndsskyldighet), 10 procent (50 mål) endast av åklagaren eller av åklagaren och målsäganden, 10 procent (52 mål) av både tilltalad och åklagaren/åklagaren och målsäganden och 5 procent (24 mål) av tilltalad och målsäganden. De två domar där endast målsäganden överklagat fastställdes.

Av de *ändrade* domarna var 53 procent (219 mål) överklagade endast av den tilltalade (inkl. domar där även tilltalads vårdnadshavare överklagat skadeståndsskyldighet), 23 procent (94 mål) endast av åklagaren eller av åklagaren och målsäganden, 19 procent (79 mål) av både tilltalad och åklagaren/åklagaren och målsäganden och <5 procent (18 mål) av tilltalad och målsäganden.

Undersökningen visar alltså att de mål där endast den tilltalade överklagat hade en ändringsfrekvens om 36 % (219 mål av 613) och de mål där endast åklagaren eller åklagaren och målsäganden tillsammans överklagat hade en ändringsfrekvens om 65 % (94 mål av 144) under den aktuella perioden.

Kategoriseringen av de överklagande har i denna undersökning delvis gjorts på ett annat sätt än i den tidigare undersökningen.

4.2 Hovrättens ändringar

4.2.1 Olika typer av ändringar

Ändringarna i de genomgångna domarna har delats upp i olika kategorier. Förutom den totala ändringsfrekvensen har uppgifter samlats in om vad ändringarna bestått i, vilket redovisas nedan.

	Antal ändrade domar	Andel av de ändrade domarna
Endast skuld	27	7 %
Endast påföljd	153	37 %
Både skuld och påföljd	182	44 %
Endast övrigt	48	12 %
Sammanlagt	410	100 %

Ändringar i skulddelen omfattar rubriceringsfrågor och ändringar i påföljdsdelen inkluderar – förutom straffmätning och påföljdsval – även utvisningsfrågor och förverkande av villkorligt medgiven frihet. Inom kategorin ”övrigt” faller t.ex. ändringar beträffande skadestånd, beslag, ersättningsskyldighet för försvararkostnader och näringsförbud.

Begreppet ”endast skuld” innefattar domar där skulden ändrades tillsammans med övrigt, och ”endast påföljd” domar där påföljden ändrades tillsammans med övrigt. ”Både skuld och påföljd” omfattar domar där skuld och påföljd ändrades tillsammans med övrigt. Domar som helt ändrades i skuldfrågan (se nedan) har redovisats som ändringar i ”både skuld och påföljd”.

4.2.2 Domar som har ändrats helt i skuldfrågan

Av de mål som på något sätt ändrades beträffande skulddelen – sammanlagt 209 domar – har frekvensen av domar som helt eller delvis helt (i någon eller några åtalpunkter) ändrades i skuld, dvs. från fria till fälla och v.v., undersökts. Begreppet *helt ändrad* omfattar, utöver helt ogillande domar i tingsrätten eller helt ogillande domar i hovrätten efter fällande dom i tingsrätten, även domar där hovrätten helt ändrat den skuldfråga som överklagats.

Det totala antalet domar som ändrades på detta sätt uppgick under granskningsperioden till 143, vilket motsvarar 35 % av alla ändrade domar. Vad dessa ändringar närmare bestod i framgår nedan.

	Antal domar	Andel
Helt ändrad – från fälla till fria	42	29 %
Helt ändrad – från fria till fälla	68	48 %
Delvis helt ändrad – från fälla till fria	25	17 %
Delvis helt ändrad – från fria till fälla	8	6 %
Sammanlagt	143	100 %

I 94 av dessa 143 domar (66 %) var ”annan bevisvärdering” (se närmare nedan under avsnitt 4.2.4) ensamt skäl till ändring.

4.2.3 Olika ändringar i påföljdsdelen

Undersökningen har även omfattat hur hovrättens ändringar i påföljdsdelen fördelade sig. Av de mål som ändrades beträffande påföljd – sammanlagt 335 domar – bestod ändringarna i enlighet med vad som framgår nedan.

	Antal ändrade domar	Andel av ändrade domar
Sänkt bötesstraff	24	7 %
Höjt bötesstraff	7	2 %
Förkortat fängelsestraff	64	19 %
Förlängt fängelsestraff	34	10 %
Från fängelse till en icke frihetsberövande påföljd (samma straffvärde)	44	13 %
Från fängelse till en icke frihetsberövande påföljd (annat straffvärde)	10	3 %
Från en icke frihetsberövande påföljd till fängelse (samma straffvärde)	11	3 %
Från en icke frihetsberövande påföljd till fängelse (annat straffvärde)	9	3 %
Ny påföljd efter ogillad dom i tingsrätten	49	15 %
Upphävd påföljd vid ogillad dom i hovrätten	31	9 %
Övrig skärpning	11	3 %
Övrig lindring	32	10 %
Övrig ändring	9	3 %
Sammanlagt	335	100 %

Vid en sammanräkning av ändringarna enligt ovan framgår att 61 % gjordes i lindrigare riktning och 36 % i strängare riktning (jämfte 3 % övriga ändringar). Detta ligger i linje med 2011 års undersökning, som vid en likadan sammanräkning visar på 59 % ändrade domar i lindrigare riktning och 38 % i strängare.

I begreppet ”bötesstraff” ingår både antalet dagsböter och storleken på dessa. I denna undersökning ingår i den kategorin även de fall där hovrätten satt ned respektive höjt dagsböter som dömts ut tillsammans med en villkorlig dom. Den största delen av dessa ändringar rör även i nuvarande undersökning fall där dagsbotens storlek satts ned på grund av nya uppgifter i hovrätten om den tilltalades inkomst.

Kategorierna ”från fängelse till icke frihetsberövande påföljd, samma straff-

värde” och v.v. avser fall där hovrätten visserligen delat bedömningen av straffvärdet men gjort en annan bedömning i frågan om det funnits utrymme att döma till en icke frihetsberövande påföljd (på fängelsenivå).

Kategorierna ”från fängelse till icke frihetsberövande påföljd, annat straffvärde” och v.v. avser fall där hovrätten kommit fram till ett annat straffvärde och därför funnit att det förelegat utrymme för en frivårdspåföljd. Dessa ingick i den tidigare undersökningen i kategorin ”övrig lindring”, men har alltså brutits ut från den kategorin i nuvarande undersökning.

Ändringar från och till s.k. 28:3-fängelse (fängelse i kombination med skyddstillsyn) har redovisats i kategorierna ”från fängelse till icke frihetsberövande påföljd” och v.v., annat eller samma straffvärde, då det legat närmast till hands att i sammanhanget betrakta det som en icke-frihetsberövande påföljd.

Kategorin ”övrig lindring” består av domar där hovrätten på något annat vis än som omfattas av någon av de övriga kategorierna dömt ut en lindrigare påföljd än tingsrätten, exempelvis ändrat från villkorlig dom med samhällstjänst till villkorlig dom med dagsböter, från skyddstillsyn till villkorlig dom eller från fängelse till dagsböter.

Kategorin ”övrig skärpning” består på motsvarande sätt av domar där hovrätten på något vis dömt ut en svårare påföljd än tingsrätten som inte omfattas av någon av de övriga kategorierna. I kategorin ingår fall där hovrätten förlängt övervakningen eller förverkat ytterligare villkorligt medgiven frihet.

Kategorin ”övrig ändring” omfattar ändringar beträffande ungdomspåföljder som inte är att se som ändringar i lindrande eller skärpande riktning, t.ex. från ungdomstjänst till dagsböter pga. att samtycke inte längre föreligger. Ändringar beträffande ungdomspåföljder som innebär en faktisk skärpning eller lindring ingår i den nuvarande undersökningen istället i kategorierna ”övrig lindring” och ”övrig skärpning”.

Ny respektive upphävd påföljd, som i den tidigare undersökningen omfattades av kategorierna ”övrig skärpning/lindring”, har i denna undersökning redovisats separat.

4.2.4 Skäl för ändringar

Med ledning av hovrättens domskäl har skälen för ändring undersökts. Utgångspunkten har varit att ange den huvudsakliga anledningen till ändring och om det funnits flera skäl ange det under kategorin ”flera angivna skäl”.

Det bör framhållas att resultatet i denna del bör tolkas med viss försiktighet, då det av olika anledningar kan vara svårt att tolka domskäl utifrån fastställda kriterier.

	Antal ändrade domar	Andel ändrade domar
Annan rättslig bedömning av skuldfrågan	57	14 %
Annan rättslig bedömning av påföljdsfrågan	65	16 %
Ny eller justerad gärningsbeskrivning	2	-
Ny bevisning	8	2 %
Annan bevisvärdering	108	26 %
Nya omständigheter i påföljdsdelen	70	17 %
Övrigt	52	13 %
Flera angivna skäl	48	12 %
Sammanlagt	410	100 %

Kategorin ”annan rättslig bedömning av skuldfrågan” omfattar de fall där hovrätten gjort en annan rättslig bedömning av ett visst agerande eller annat förfarande samt hur gärningen ska rubriceras. Som exempel kan nämnas att hovrätten gjort en annan bedömning av om ett visst agerande kan anses ursäktligt eller att hovrätten ogillat ett åtal för överlåtelse av narkotika eftersom äganderätten till den inte anses ha övergått.

Kategorin ”annan bedömning av påföljdsfrågan” avser de domar där hovrätten på samma underlag gjort ett annat påföljdsval eller en annan straffmätning.

Kategorin ”annan bevisvärdering” avser de fall när hovrätten gjort en annan bedömning av samma bevisunderlag. Kategorin omfattar allt från fall där hovrätten inte satt samma tilltro till ett vittne som tingsrätten gjort till fall där hovrätten, till skillnad från tingsrätten, lagt den tilltalades uppgifter till grund för bedömningen av om en nödvärnssituation förelegat. Ifall ny bevisning har åberopats i hovrätten men det av domskälen framgår att denna inte haft någon betydelse för ändringen har ändringen förts in under ”annan bevisvärdering”. I nuvarande undersökning har kategorin delats upp i två underkategorier och frekvensen av ändringar i respektive underkategori har granskats. I begreppet skriftlig bevisning ingår telefonavlyssning, övervakningsfilmer etc.

Kategorin ”nya omständigheter i påföljdsdelen” avser domar där hovrätten ändrat påföljden t.ex. på grund av nya yttranden och intyg eller nya uppgifter om förändrade personliga eller ekonomiska förhållanden som framkommit först i hovrätten. Även fall där en tilltalad dömts på nytt efter den överklagade domen och därför aktualiserat 34 kap 3 § andra stycket brottsbalken har räknats in här.

Under kategorin ”övrigt” faller huvudsakligen ändringar på grund av andra bedömningar av hovrätten beträffande skadestånd.

4.2.4.1 Särskilt om annan bevisvärdering som skäl för ändring

Av de 108 domar som ändrades på grund av annan bevisvärdering (av samma bevisning) gjordes i 77 fall ändringarna enbart på grund av annan bedömning av den muntliga bevisningen. Av det totala antalet ändrade domar utgör denna del 19 %. I 26 fall berodde ändringarna på annan bedömning av såväl muntlig som skriftlig bevisning och i 5 fall på endast skriftlig bevisning.

Av domarna i kategorin ”flera angivna skäl” utgör annan bevisvärdering ett av flera skäl i 29 fall. Tillsammans med de domar där annan bevisvärdering var ensamt skäl för ändring hade annan bevisvärdering betydelse för hovrättens ändringar i 137 av samtliga 410 ändrade domar (33 %), eller i 137 av de 209 domar som ändrades i skulddelen (66 %).

5 Ändringsfrekvens om beslut att inte meddela prövningstillstånd räknas med

Undersökningen har, som angetts ovan, inte omfattat att gå igenom beslut att inte meddela prövningstillstånd. Då det ändå kan vara av visst intresse för att bedöma den totala ändringsfrekvensen för brottmål har statistiken i VERA använts för att kunna presentera ett resultat av ändringsfrekvensen för det fall dessa beslut räknas med.

Av VERA framgår att under perioden 1 januari – 30 april 2015 fattades 183 beslut i brottmål att inte meddela prövningstillstånd.

Om dessa beslut skulle behandlas som fastställda mål blir den totala ändringsfrekvensen respektive fastställandefrekvensen i hovrätten följande, att jämföra med de resultat som presenterats under rubriken 4.1.1.

	Totalt avgjorda brottmål	Fastställda (inkl. beslut om att inte meddela pt)	Ändrade
Antal	1 115	705	410
Andel	100 %	63 %	37 %

I 2011 års undersökning låg denna fastställandefrekvens på 61 procent och ändringsfrekvensen på 39 procent för den period som undersöktes då.

6 Jämförelse med statistik i VERA

Enligt uppgifter tagna från VERA avgjordes 800 brottmål genom dom eller deldom av Svea hovrätt under perioden den 1 januari – 30 april 2015. Av dessa har 435 domar registrerats som fastställda och 365 som ändrade. Detta innebär att

54 procent av domarna registrerats som fastställda och **46 procent** som ändrade. Detta utgör en liten skillnad mot den ändringsfrekvens som är resultatet av denna undersökning (jfr ovan under rubriken 4.1.1).

Det ska noteras att uppgift om fastställd eller ändrad dom förs in i VERA i samband med att domen expedieras och domen kan omfatta flera tilltalade, vilket inte framgår av statistiken i VERA. En dom med en mindre ändring i domslutet beträffande endast en av flera tilltalade kan alltså komma att registreras som ändrad, trots att den kan omfatta flera fastställda domslut.

7 Några sammanfattande slutsatser

- Den totala ändringsfrekvensen för Svea hovrätt uppgick under den undersökta perioden till 44 procent. Det är en något lägre siffra vad som var resultatet av 2011 års undersökning (47 %).
- Av de ändrade domarna (410 stycken) ändrades 44 % i både skuld och påföljd, 37 % i endast påföljd, 7 % i endast skuld och 12 % i övrigt.
- En förhållandevis stor andel av de ändrade domarna (35 %) ändrades helt eller delvis helt (i någon åtalspunkt) i skuldfrågan, dvs. från fria till fälla och v.v. Annan bevisvärdering av samma bevisning var det största skälet till dessa ändringar.
- I 26 % av de ändrade domarna var annan bevisvärdering (av samma bevisning som i tingsrätten) skälet till ändring. Detta ligger på ungefär samma nivå på i 2011 års undersökning (23 %). Det därefter vanligaste skälet till ändring var att nya omständigheter framkommit i påföljdsdelen (17 %).
- Av ändringarna i påföljdsdelen (totalt 335 domar) ändrades 61 % i lindrigare riktning och 36 % i strängare riktning (jämför 3 % övriga ändringar). Detta ligger i linje med 2011 års undersökning (59 % i lindrigare riktning och 38 % i strängare). Det bör i detta sammanhang framhållas att det enligt undersökningen är klart vanligast att det är den tilltalade som överklagar en dom.
- Några samband mellan de ändringsfrekvenser som är resultaten av denna respektive 2011 års undersökning vad gäller de olika underrätterna och hovrättens avdelningar går inte att se. Det går inte heller utifrån den här undersökningen att i övrigt dra några slutsatser om att det skett någon utveckling i en viss riktning sedan 2011 års undersökning.